

Adopties uit Sri Lanka

tussen 1973 en 2000

Project Historie & Roots

Ieder kind heeft recht op een thuis

In samenwerking met de Universiteit Leiden

Inhoudsopgave

Voorwoord	3	5 Particuliere kindertehuizen	11
Inleiding	4	6 Wet- en Regelgeving	12
Introductie	5	6.1 Internationale wet- en regelgeving	12
Deel 1 Sri Lanka in de jaren 1973-2000	6	6.2 Sri Lankaanse wet- en regelgeving	12
1 Omstandigheden in het land	6	6.3 Nederlandse wet- en regelgeving	13
1.1 Historische context	6	7 Procedures	14
1.2 Economische context	6	7.1 Nederlandse procedure	14
1.3 Politieke context	6	7.2 Sri Lankaanse procedure	14
1.4 Burgeroorlog	7	7.3 Benodigde documenten	15
2 Gezinsleven en cultuur	7	7.4 Voorstel en matching	16
2.1 Sociale omstandigheden	7	7.5 Inhoud achtergrondverhalen	16
2.2 Religie	7	7.6 Reizen naar Nederland	17
2.3 Families	8	Deel 3 Huidige situatie	17
2.4 Rol man/vrouw	8	8 Huidige situatie	17
2.5 Dagelijks leven	8	8.1 Adopties uit Sri Lanka	17
2.6 Culturele regels	9	8.2 Veranderingen t.o.v. het verleden	17
Deel 2 Sri Lanka en adopties	10	8.3 Organisaties voor geadopteerden	17
3 Begin van adopties uit Sri Lanka	10	8.4 Roots	18
4 Betrokken organisaties	10	8.4.1 DNA-database	18
4.1 Nederland	10	Referenties	19
4.1.1 BANND	10		
4.1.2 Stichting FLASH	10		
4.1.3 Stichting Kind en Toekomst	10		
4.1.4 ACNS	10		
4.1.5 Verloop adopties	10		
4.2 Sri Lanka	11		

Voorwoord

Wereldkinderen bemiddelt voor interlandelijke adopties sinds 1971. In de loop der tijd is er veel veranderd en met de kennis van nu weten we dat bepaalde handelswijzen en procedures in het verleden niet toereikend waren, vergeleken met de huidige standaard en regelgeving. Dit leidt tot vragen van geadopteerden, media en anderen die betrokken waren bij interlandelijke adopties in de beginjaren van Wereldkinderen.

Er is grote belangstelling voor de manier waarop adopties in het verleden gedaan werden, maar de kennis over de context van en procedures voor adopties in het verleden is beperkt en verspreid. Veel van deze kennis gaat in de loop der jaren verloren als deze niet wordt gedocumenteerd. Wereldkinderen is daarom in 2017 begonnen met het project Historie en Roots, om de beschikbare informatie te verzamelen.

Doel en methode

Doel is het onderzoeken van de geschiedenis en de context van interlandelijke adoptie in de periode 1970-2000. In een rapport per land waaruit meer dan 200 kinderen zijn geadopteerd naar Nederland wordt de sociale, economische en culturele context ten tijde van de adopties beschreven. Ook wordt

ingegaan op specifieke adoptieprocedures en -wetgeving in deze landen. De informatie is verzameld met behulp van archief- en literatuuronderzoek en door middel van interviews met oud-bestuurders, contactpersonen in het buitenland, (oud-)medewerkers van adoptieorganisaties en overige betrokkenen.

We realiseren ons goed dat hiermee niet alle vragen worden beantwoord. Er is bijvoorbeeld niet altijd meer een contactpersoon in het buitenland te traceren. En de informatie is van algemene aard, de rapporten gaan niet in op individuele situaties. Wel hopen we met deze publicatie de beschikbare kennis over context en procedures vast te leggen voor de toekomst.

We danken alle geïnterviewden en anderen die hebben meegewerkt voor het royaal delen van hun kennis. In het bijzonder willen we Froukje Zwaga bedanken voor het opzetten van het project en de studenten van de Universiteit Leiden voor de uitvoering ervan.

Jeroen Jansen, directeur Wereldkinderen

Inleiding

Korte samenvatting geschiedenis adoptie in Nederland

In 1956 werd de eerste Nederlandse adoptiewet van kracht, bedoeld voor binnenlandse adoptie. Vanaf de jaren 60 werden er ook interlandelijk kinderen geadopteerd, vooral binnen Europa. De ouders waren in eerste instantie pleegouders en konden hun kind via de vreemdelingenwetgeving aanmelden bij de plaatselijke politie. Na een jaar kon bij de rechtbank het verzoek worden ingediend om de adoptie naar Nederlands recht uit te spreken. In 1974 kwam er een aangepaste adoptiewet die gold voor alle zendende landen, ook landen buiten Europa.

Adoptie van kinderen buiten Europa kwam op gang na een oproep van de schrijver Jan de Hartog in 1967. Na de Korea-oorlog verkeerden kinderen van Amerikaanse vaders en Koreaanse moeders in een onmenselijke positie. De Hartog riep op tot adoptie van deze kinderen. Duizenden mensen gaven aan deze oproep gehoor en het aantal adoptiekinderen nam sterk toe. Er kwamen vooral veel kinderen uit Zuid-Korea, Indonesië, India, Colombia en Bangladesh. In 1980 bereikte het aantal buitenlandse adoptiekinderen met bijna 1600 kinderen een hoogtepunt.

In 1989 werd de Wet Opnemings Buitenlandse Kinderen voor Adoptie (WOBKA) van kracht. Met deze wet werd onder andere een vergunningstelsel ingevoerd. Alleen adoptieorganisaties die door het Ministerie van Justitie waren erkend, mochten nog bemiddelen bij adopties.

In 1993 werd het Haags Adoptie Verdrag door 66 landen ondertekend. Het verdrag werd in Nederland geratificeerd in 1995. Een belangrijk uitgangspunt in dit verdrag is dat kinderen het beste in een gezin kunnen opgroeien, bij voorkeur in het eigen land en met de eigen cultuur. Alleen als kinderen niet bij hun biologische ouders kunnen opgroeien en er in het land van herkomst ook geen adoptie- of pleeggezin kan worden gevonden, komt een kind in aanmerking voor interlandelijke adoptie. Dit wordt ook wel het subsidiariteitsbeginsel genoemd. Tot op de dag van vandaag wordt de praktijk van adoptie bepaald door het Haags Adoptieverdrag.

Om een kind te mogen adopteren, was vanaf het begin van de interlandelijke adopties een beginseltoestemming van de Raad voor de Kinderbescherming nodig. Alleen met een beginseltoestemming was, en is, het mogelijk om een kind op een legale wijze te adopteren. De voorbereiding van adoptieouders was lange tijd beperkt. Pas met de WOBKA van 1989 werd de voorbereiding via de Stichting Adoptievoorzieningen verplicht gesteld.

Als adoptieouders een beginseltoestemming hadden, konden ze een adoptie regelen met behulp van een bemiddelingsorganisatie. Er zijn in de loop der jaren tientallen kleine en grotere bemiddelingsorganisaties geweest. Een grote bemiddelingsorganisatie was het Bureau Interlandelijke Adoptie (BIA), dat in 1975 ontstond als een gevolg van een fusie van Stichting Interlandelijke Adoptie (SIA), de interlandelijke tak van de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP) en de adoptietak van Wereldkinderen. Een andere grote bemiddelingsorganisatie was de Vereniging Buitenlandse Adoptie Noord-Nederland (BANND), die voornamelijk voor Sri Lanka en Indonesië bemiddelde. In 1995 werd de vereniging opgeheven en ging deze op in Wereldkinderen. In 1980 werd de stichting Kind en Toekomst opgericht, een grote adoptieorganisatie die nog steeds bestaat. Van 1979 tot 2009 bestond stichting Foundation Life Adoption Service and Happiness (FLASH), die vooral bemiddelde bij adopties vanuit Sri Lanka. In 1989 werd stichting Meiling opgericht, die vooral voor adopties vanuit China bemiddelde.

Naast deze bemiddelingsorganisaties zijn er nog vele kleinere organisaties actief geweest. Adoptieouders konden ook via privé-contacten een kind adopteren, dit werd zelfdoenerschap genoemd. Zelfdoeners reisden zelf naar de landen af, legden en onderhielden contacten zelfstandig en doorliepen procedures met lokale hulp. Vanuit bemiddelingsorganisaties was er veel kritiek op zelfdoeners.

Voor een uitgebreid overzicht van de geschiedenis van adoptie in Nederland verwijzen wij naar het boek van René Hoksbergen uit 2012: 'Kinderen die niet konden blijven: Zestig jaar adoptie in beeld'.

Introductie

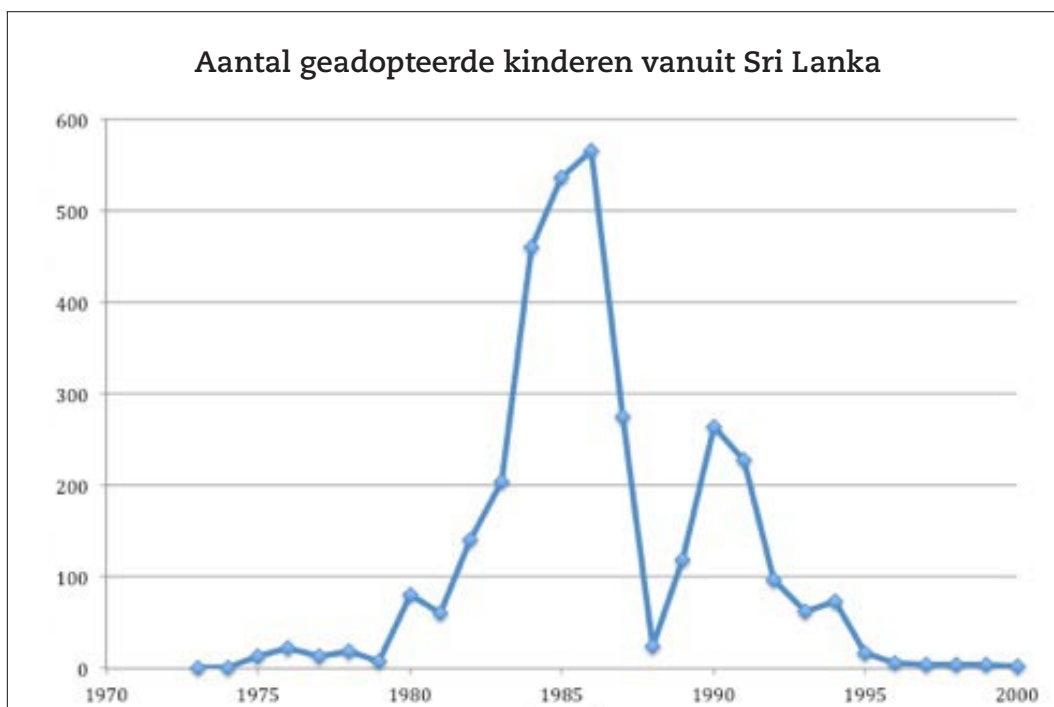
Vanaf 1973 zijn er bijna 3500 kinderen geadopteerd vanuit Sri Lanka naar Nederland. In de beginfase ging het om een kleine 2% van alle adopties naar Nederland (158 kinderen van 1973-1980)¹ en in de jaren 80 liep dit op tot 20% van het totaal aantal adopties naar Nederland (2875 kinderen van 1981-1991)². Nadat er in 1983 in de media commotie ontstond over de adopties vanuit Sri Lanka naar Nederland, werd er in 1987 vanuit het ministerie van Justitie gevraagd om de adoptiepraktijken te onderzoeken.

Het resultaat van het onderzoek zou uiteindelijk leiden tot een vermindering van het aantal adopties tot 4% van het totaal aantal geadopteerde kinderen naar Nederland (269 kinderen van 1992-2000)³. Het onderzoek wordt verder toegelicht in alinea 4.1.1.

In de beginperiode waren er vier adoptie-bemiddelingsorganisaties (hierna: vergunninghouders) actief in Sri Lanka, name-

lijk BANND, Stichting Kind en Toekomst, Wereldkinderen en Stichting FLASH. In 1983 splitste een deel van BANND zich af en ging verder onder de naam Adoption Centre the Netherlands Sri Lanka (ACNS). ACNS nam het contact van BANND in Sri Lanka over. Stichting FLASH is later deels overgenomen door de Nederlandse Adoptie Stichting (NAS), die vanaf 2010 voor adopties vanuit Sri Lanka bemiddelde.

In dit rapport zijn naast literaire bronnen ook interviews verwerkt. Er is een interview gehouden met Bertie Treur, de directeur van Kind en Toekomst. Daarnaast is er een gesprek geweest met Arnold Schouten, de directeur van de Nederlandse Adoptie Stichting en Sanne van Rossen, die geadopteerd is uit Sri Lanka. Mevrouw van Rossen heeft een boek geschreven over adopties vanuit Sri Lanka in de jaren '70 en '80.

1 Hoksbergen, 2012, pag. 141

2 Hoksbergen, 2012, pag. 247

3 Hoksbergen, 2012, pag. 371

Deel 1 Sri Lanka in de jaren 1973–2000

1 Omstandigheden in het land

Sri Lanka kende sinds de zestiende eeuw een lange geschiedenis van kolonisatie, voordat het onafhankelijk werd in 1948. Na een aantal decennia van relatieve rust, woedde er tussen 1985 en 2009 een burgeroorlog.

1.1 Historische context

Sri Lanka is een eilandstaat in de Indische Oceaan. Het land werd voor het eerst in 1505 gekoloniseerd door Portugal.⁴ De Portugezen hadden niet veel ontzag voor de lokale cultuur, economie en gezagsverhoudingen. Het noordelijke koninkrijk Kandy bleef onafhankelijk, maar had het financieel moeilijk. In 1602 ging het dan ook in op een aanbod voor een exclusief handelscontract met de Nederlandse Vereenigde Oostindische Compagnie. In 1658 viel heel Sri Lanka onder Nederlands bewind. Deze periode is van groot economisch belang geweest voor Sri Lanka.⁵ In deze tijd werden belangrijke stappen gezet richting de integratie in de wereldeconomie. Echter waren het in 1796 de Britten die een eind maakten aan de ontwikkeling onder Nederlands bewind. Zij veroverden Sri Lanka en noemden het vanaf dat moment Ceylon. De Britten stelden Engels in als voertaal voor de overheid en scholen. Daarnaast schaften zij de slavernij af in Sri Lanka. Een structureel tekort aan arbeiders zorgde voor een migratiestroom vanuit een andere kolonie van Groot-Brittannië: India. Deze arbeiders waren de Tamil, vernoemd naar de streek waar zij vandaan kwamen.⁶

Sri Lanka werd onafhankelijk op 4 februari 1948 en kreeg toen de naam Dominion Ceylon. Dit gebeurde onder druk van Ceylonese nationalistena tijdens de Tweede Wereldoorlog. Deze naam veranderde in 1972 in Sri Lanka. Hiermee veranderde ook de officiële hoofdstad naar Sri Jayewardenapura Kotte. Deze stad ligt in de buurt van de oude hoofdstad Colombo, wat nog steeds de grootste stad van het land is. Bij deze verschuiving ontstonden er onenigheden tussen de Tamil-minderheid en de Singalese meerderheid. Deze leidde rond 1985 tot een burgeroorlog die uiteindelijk aanhield tot 2009.⁷

1.2 Economische context

Toen het land onder Brits bewind viel, was de belangrijkste

economische component in Sri Lanka de landbouw.⁸ De hoofdcomponenten waren de thee-, rubber- en kokosnootplantages. Ongeveer driekwart van de voedingsmiddelen moest geïmporteerd worden.

De eerste drie decennia na de onafhankelijkheid van 1948 werd er vooral gefocust op sociaal welzijn en het vervangen van importproducten met lokale producten. Dit probeerde de overheid te realiseren aan de hand van prijssubsidies voor voedsel, wettelijk voorgeschreven prijsafspraken voor goederen en gratis educatie en gezondheidszorg. Dit beleid zorgde voor een daling van het sterftecijfer en een verhoging van de levensverwachting. Echter zorgde dit beleid ook voor een vertraagde economische groei, wat weer leidde tot hoge werkloosheid en het laag blijven van de inkomens.

Na 1970 vond er een verandering in het beleid plaats. Het nieuwe beleid was meer gericht op de liberalisering van de economie en een afname van overheidscontroles. De economie zou groeien door het stimuleren van private investeringen en het promoten van de export. Dit werd ook gerealiseerd. Mede door buitenlandse hulp en investeringen, groeide de economie ongeveer 6 procent per jaar. De persoonlijke armoede nam over het algemeen af, maar de economische groei bracht ook meer ongelijkheid tussen arm en rijk in het land.⁹

De economische groei daalde rond 1984. Deze stagnatie werd mede veroorzaakt door het hoogoplopende etnische conflict tussen de Tamil en Singalezen, maar ook door de grote ongelijkheid die was ontstaan.

1.3 Politieke context

Sri Lanka is sinds 1948 een democratische republiek met een gekozen parlement. Er worden elke zes jaar verkiezingen gehouden. Bij deze verkiezingen wordt gestemd voor de eerste kamer, bestaande uit 225 leden, representatief voor elk district.¹⁰ Ook wordt de president sinds 1978 direct verkozen bij deze verkiezingen. De president is staatshoofd en hoofd van de regering en de strijdkrachten. De president kan uit zijn functie worden gezet door het parlement, bij een stemming met een tweederde meerderheid en overeenstemming met het hooggerechtshof. De president vormt een regering die verantwoording schuldig is aan het parlement. De president kan een

4 Hulugalle, 1965

5 Peiris & Arasaratnam, 2019b

6 Visum Buitenland, z.d.

7 Yale Global Health Review, 2016

8 Peiris & Arasaratnam, 2019a

9 Peiris, 2001

10 Peiris & Arasaratnam, 2019c

parlement ontbinden als deze een jaar heeft geregeerd, maar normaliter zijn de verkiezingen eens in de zes jaar. Het parlement heeft een wetgevende macht.

Tot de 19e eeuw had Sri Lanka ook een koningshuis. De laatste koning werd afgezet tijdens de Britse bezetting in 1815.¹¹ Sinds die tijd woonde een deel van de koninklijke familie nog wel in Sri Lanka, maar vervulde zij geen officiële rol meer. Tijdens een coup in 1986 probeerde de familie het land te redden en weer aan de macht te komen. Deze coup is mislukt en hierna zijn veel koninklijke familieleden en legerofficieren geëxecuteerd. Enkele van hen bevinden zich nog in ballingschap in verschillende landen.

1.4 Burgeroorlog

In 1972 werd Ceylon een republiek en veranderde deze de naam naar Sri Lanka. Hierbij werd het boeddhisme aangeschreven als belangrijkste religie in het land. De voornamelijk Singalese regering nam wetten aan die het de Tamils moeilijk maakte om normaal te blijven functioneren. Zo werd het aantal studerende Tamil beperkt en werden stereotypes verduidelijkt in schoolboeken.¹² Dit leidde tot veel spanningen binnen de Tamil minderheid en leidde uiteindelijk tot een burgeroorlog in 1985.¹³ Bij deze oorlog waren niet alleen de Tamil en Singalezen betrokken, maar ook het leger van Sri Lanka en een vredesmacht uit India.

De vredesmacht uit India bewerkstelligde een staakt-het-vuren in 1987, waarna zij een poging deed om de Tamiltijgers, de militante organisatie van de Tamils, te ontwapenen. In 1990 trokken zij zich terug. De missie was niet geslaagd.

Op het hoogtepunt van de burgeroorlog in 1995 werden alle deelnemende groepen door Amnesty International beschuldigd van meerdere schendingen van de rechten van de mens, zoals marteling, massa-verdwijningen en buitengerechtigke executies.¹⁴

Na 20 jaar van vechten, kwam er in februari 2002 met bemiddeling van Noorwegen een einde aan de oorlog, door middel van een staakt-het-vuren tussen Tamiltijgers en de regering.¹³ Uiteindelijk werd in 2009 de laatste noordelijke plaats die nog in handen was van de Tamil veroverd, waarna de leider van de Tamil, Pathmanathan, gevangen werd genomen en de oorlog officieel over was.^{7 13}

2 Gezinsleven en cultuur

2.1 Sociale omstandigheden

In 1981 had Sri Lanka ongeveer vijftien miljoen inwoners. Elf miljoen hiervan waren Singalezen en drie miljoen Tamils. In 2000 waren er ruim 19 miljoen inwoners en in 2020 bijna 23 miljoen. Ongeveer 75% van de bevolking is Singalees en de grootste andere bevolkingsgroep is nog steeds de Tamils. In het land worden drie talen gesproken. Engels wordt gebruikt als voertaal en wordt daarnaast vooral gebruikt in de handel en binnen de hogere rangen van de samenleving.¹⁵ Daarnaast spreken veel Singalezen, Sinhala en spreken de Tamil en moslims de taal Tamil.

Sinds Sri Lanka onafhankelijk is, worden de verschillen tussen de Singalese meerderheid en de minderheden steeds groter. Zo hebben de minderheden minder toegang tot voorzieningen, gereguleerd door de staat.¹⁶ Tussen de verschillende etnische groepen zijn ook overeenkomsten. Zo worden waarden, overtuigingen en praktijken gedeeld, bijvoorbeeld wat betreft de economie, de sociale gelaagdheid, familiewaarden, etiquette en culturele leefregels.

Niet alleen etniciteit zorgt voor verschillen tussen de bevolking in Sri Lanka. Ook klasse, kaste en gender spelen nog een grote rol in de ongelijkheid.¹⁷ Deze verschillen kunnen spelen in alle etnische groepen en onderscheiden hiermee dus mensen, en niet etniciteiten. Klasse wordt bepaald door rijkdom en opleidingsniveau. Kaste wordt bepaald door waar in een vooropgestelde hiërarchie je wordt geboren. Sri Lankanen geloven dat waar je wordt geboren, wordt 'bepaald' door beloningen of vergeldingen van een vorig leven.

2.2 Religie

Sri Lanka is sinds de derde eeuw voor Christus bekeerd tot het boeddhisme. In 2001 was ongeveer 70 procent van de bevolking boeddhistisch, dit waren voornamelijk Singalezen. Ongeveer 7 procent was hindoe, dit waren voornamelijk Tamils. Daarnaast was 7 procent moslim en 6 procent christen.¹⁸ Mogelijk weken deze cijfers licht af, omdat een deel van de Tamilgebieden niet (goed) onderzocht kon worden. Deze gebieden worden voornamelijk bewoond door hindoes, waardoor er schattingen zijn dat er ongeveer 15 procent hindoes waren, in plaats van de eerder genoemde 7 procent.

7 Yale Global Health Review, 2016

11 Codrington, 1926

12 UNICEF, 2000

13 BBC, 2019

14 Amnesty International, 1996

15 Countries and their cultures Sri Lanka, z.d. b

16 Countries and their cultures Sri Lanka, z.d. a

17 Leach, 1960

18 Central Intelligence Agency, 2019

Het boeddhisme heeft sterke invloeden vanuit India. De islam werd rond de zevende eeuw geïntroduceerd door Arabische handelaren, maar dit geloof werd grotendeels verdreven door de Portugezen die het christelijke geloof over wilden dragen.¹⁹ Hierbij kregen de Portugezen hulp van de Hollanders die het katholicisme met harde hand introduceerden.²⁰

2.3 Families

Mannen en vrouwen worden traditioneel uitgehuwelijkt in Sri Lanka. Echter zie je tegenwoordig wel steeds vaker huwelijken 'uit liefde'. In het laatste geval moeten de bruid en bruidegom wel dezelfde religie, achtergrond en etniciteit hebben. Daarnaast zou de bruidegom ouder moeten zijn en hoger opgeleid dan de bruid.²¹

In Sri Lanka is het normaal om veel fysiek contact te hebben. Dit mag echter niet met mensen van het andere geslacht. Seksueel gedrag in het openbaar moet worden vermeden en dat is dan ook de reden dat veel Sri Lankaanse vrouwen zich bedekt kleden. Publieke affectie is niet maatschappelijk geaccepteerd, dit geldt echter niet voor kinderen. Kinderen worden wel openlijk liefdevol opgevoed door vader en moeder.²¹ Tijdens de ontwikkeling worden vooral gevoelens van verlegenheid, schaamte, angst en bescheidenheid gestimuleerd.

Als er een kind geboren wordt, blijft het meestal de eerste periode bij zijn moeder of een ander vrouwelijk familielid.²² Het kind slaapt bij de moeder totdat het de leeftijd heeft dat het naar school gaat. De voorkeur gaat bij het eerste kind vaak uit naar een meisje, zodat zij het goede voorbeeld kan geven en zodat zij kan helpen zorgen voor haar broertjes en zusjes.

2.4 Rol man/vrouw

In 1960 was Sri Lanka het eerste land ter wereld met een vrouwelijk staatshoofd. Sindsdien is er veel respect voor vrouwenrechten, met als hoogtepunt het ondertekenen van het verdrag van de eliminatie van alle vormen van discriminatie tegen vrouwen in 1981.²³

De rechten van de vrouw worden tegenwoordig uitgedrukt met de Global Gender Gap. Deze index bekijkt ongelijkheid tussen mannen en vrouwen op vier gebieden: gezondheid, onderwijs, economie en politiek.²⁴ De Global Gender Gap

Index gaf in 2010 weer dat Sri Lanka 0.7458 scoorde op de index, waar Nederland niet hoger kwam dan 0.7444. Hiermee eindigde Sri Lanka op de 16de plek en Nederland op de 17de.²⁵ De goede score voor Sri Lanka kwam vooral voort uit gelijkheid op gebied van gezondheid en omdat het land lange tijd geleid werd door een vrouwelijk staatshoofd.²⁶

Door deze feiten en cijfers lijkt het alsof Sri Lanka een voorloper is als het gaat om vrouwenrechten en gelijkheid, echter zijn er ook tradities die niet in die lijn lijken te liggen.²⁷ Een voorbeeld hiervan is het patriarchaat. Sri Lanka is een samenleving waarin de man dominant is.²⁸ Het oudste mannelijke familielid in huis is de autoriteit. Hierbij maakt het niet uit of er nog een oudere vrouw aanwezig is. Daarnaast spelen er culturele aspecten zoals een bruidsschat en de eerder genoemde regels die het huwelijk beperken.²⁹ De bruidsschat kan de vrouw in een machtspositie stellen wanneer zij over kapitaal beschikt, maar kan ook zorgen voor stress voor de familie van de vrouw wanneer dit niet het geval is. Een ander belangrijk punt is de voorkeur voor een zoon als de eerstgeborene een dochter is. Een zoon zou betekenen dat er niet gespaard hoeft te worden voor de bruidsschat. Deze en andere culturele regels zullen verder worden toegelicht in alinea 2.6.

2.5 Dagelijks leven

Het dagelijks leven in Sri Lanka werd duidelijk beïnvloed door de heersende burgeroorlog.

Uit een onderzoek naar de levensomstandigheden tijdens de burgeroorlog werd geconcludeerd dat mensen leerden om onderdanig en passief te leven.³⁰ Wanneer Sri Lankanen de autoriteiten in twijfel trokken, zorgde dit voor verschillende vormen van intimidatie.

Uit een ander onderzoek bleek dat blootstelling aan de oorlog en middelenmisbruik beide sterke voorspellers waren voor geweld in de thuissituatie.³¹ Het risico op een posttraumatische stress-stoornis voor kinderen nam toe door de toegenomen prevalentie van geweld thuis. Daarnaast werd dit geweld geassocieerd met lage academische resultaten. Deze combinatie van factoren, samen met de verstoring van het schoolsysteem door de oorlog, zorgde ervoor dat deze kinderen als volwassenen ook na de oorlog nog financiële problemen en mentale

19 Worldatlas, z.d.

20 Fischer-Schreiber, 2008

21 Just Landed, z.d.

22 Cultural Diversity - Sri Lanka, z.d.

23 Women Living Under Muslim Laws, 2008

24 World Economic Forum, 2017

25 Joop, 2010

26 World Economic Forum, 2006

27 Dijkstra, 2006

28 Kurian & Jayawardena, 2014

29 The Women's International Perspective, 2013

30 Somasundaram, 2010

31 Catani, Jacob, Schauer, Kohila & Neuner, 2008

stress zouden hebben.^{32 33} Bertie Treur, directeur van Stichting Kind en Toekomst, is in die periode zelf ongeveer 40 keer in Sri Lanka geweest en gaf in een interview aan dat de oorlog zeker ieder gezin getroffen heeft. Echter was het niet de oorlog die de grootste invloed zou hebben gehad op adopties, maar de armoede en de heersende cultuur in het land. Het was meestal niet zo dat kinderen wees waren, omdat beide ouders slachtoffer waren geworden in de oorlog. Ouders stonden hun kind af omdat zij te arm waren om ervoor te zorgen of omdat het vanuit hun cultuur niet werd toegestaan.

2.6 Culturele regels

Uit het interview met Bertie Treur kwam naar voren dat in Sri Lanka vooral culturele regels een belangrijke rol speelden als redenen voor adoptie. Zo was het de norm dat vrouwen getrouwd waren, voordat zij een kind kregen. Ongehuwd zwanger raken was destijds een schande. Hierdoor hadden ongetrouwde vrouwen met een kind een minimale kans op een nieuwe relatie. Dit leidde ertoe dat vrouwen vanuit culturele normen gedwongen werden om hun kind af te staan.

Een andere belangrijke culturele regel was de bruidsschat waarvoor gespaard moest worden. Wanneer een kind geboren werd, moest als het een meisje betrof, gespaard worden voor de bruidsschat, die zij mee kon nemen als zij zou gaan trouwen. Voor zoons werd ook een beetje gespaard om later wat eigen bezit te hebben. De armoede in het land zorgde er echter voor dat veel Sri Lankanen niet genoeg te eten hadden, laat staan dat zij daarnaast konden sparen voor een bruidsschat. Aangezien dit een belangrijke culturele regel was, vonden ouders het erg belangrijk om voor hun kind een bruidsschat te hebben. Dit werd versterkt doordat een meisje zonder bruidsschat niet zou kunnen trouwen. Wanneer een jongen toch met een meisje wilde trouwen met een kleine, of geen, bruidsschat moest er eerst nog een akkoord komen van de schoonouders. De schoonouders gingen echter zelden akkoord met zo'n huwelijk, waarschijnlijk omdat zij ook hoopten op de bruidsschat die het meisje mee zou brengen, ook al waren het slechts een aantal kippen of een paar geitjes. Ging de jongen toch tegen het gezag van zijn ouders in, werd hij uit de familie gezet. Dit leidde vaak tot een redeloos bestaan, onderaan het kasteelsysteem. Het niet kunnen voorzien van een bruidsschat leidde hierdoor tot afstand van het kind. Tijdens de adoptieprocedure moesten aspirant-adoptieouders (AAO's) kunnen laten zien dat zij wel konden sparen voor een bruidsschat voor hun adoptiekind.³⁴

Een andere situatie waarbij de culturele normen een grote rol speelden, was wanneer een meisje een tijd in het buitenland ging werken om zo geld te verdienen. Meisjes trokken naar Libanon, Koeweit en Saudi-Arabië waar zij bij een gezin inwoonden. De reis naar het land moest eerst terug worden betaald en daarna zou zij geld voor zichzelf gaan verdienen. Echter gebeurde het dat de vader of zoon van het gezin het meisje misbruikte, waardoor zij zwanger raakte. Het moment dat duidelijk werd dat het meisje zwanger was, werd zij teruggestuurd naar Sri Lanka en werd het meisje verteld dat zij zich schandelijk had gedragen. Het meisje kwam terug in Sri Lanka met een schuld van de reis, een kind en zonder geld. Ook was de kans op een huwelijk verkeken, want een man zou nooit trouwen met een vrouw die al een kind van een ander had. Deze uitzichtloze situatie voor zo'n meisje leidde vaak tot het afstand doen van het kind.

32 Yehuda, Halligan & Grossman, 2001

33 Catani, Schauer & Neuner, 2008

34 Treur, 2019

Deel 2 Sri Lanka en adopties

3 Begin van adopties uit Sri Lanka

Koos Wuijster was de eerste Nederlander die samen met zijn vrouw een kindje adopteerde vanuit Sri Lanka, via pater Fraccid Anthony Fernando.³⁵ Koos Wuijster was op dat moment de directeur van vergunninghouder Stichting Buitenlandse Adoptie Noord Nederland (BANND). Voordat het eerste kind in 1973 naar Nederland kwam, waren er vanuit Sri Lanka echter al wel veel kinderen naar andere Europese landen geadopteerd. De kosten voor adoptie vanuit Sri Lanka waren laag. Deze bestonden vrijwel alleen uit reis- en verblijfkosten en een redelijke vergoeding voor de advocaat. De Ierse zuster Dympna van het Good Shepherd Convent nam belangeloos de noodzakelijke adoptieformaliteiten op zich. Het adoptiekanaal via zuster Dympna werd officieel overgenomen door BANND in 1975.

4 Betrokken organisaties

4.1 Nederland

4.1.1 BANND

Nadat het eerste adoptiekanaal in 1975 officieel werd overgenomen door BANND, kwamen er in 1979 ineens minder kinderen naar Nederland. BANND kreeg te maken met een korte beperking van adopties, waarna de situatie rondom adopties veranderde. Ouders moesten langer in Sri Lanka verblijven en de aanpak werd formeler. Dit hield in dat de AAO's de biologische ouder van het kind moesten ontmoeten en dat zij hogere kosten moesten betalen voor het verblijf.³⁶ Deze verhoging van de kosten zorgde voor een onderzoek van het Ministerie van Sociale Zaken naar "de koop van Sri Lankaanse kinderen" aan het eind van 1979.

4.1.2 Stichting FLASH

Het aantal geadopteerde kinderen vanuit Sri Lanka naar Nederland nam weer toe vanaf 1980. Deze toename kan worden verklaard door de interesse vanuit onder andere Stichting FLASH om een adoptiekanaal op te zetten in Sri Lanka. FLASH stond voor Foundation Life Adoption Service and Happiness en werd opgericht in 1979 door een groep adoptieouders die

ervaring hadden met adopties uit Sri Lanka.³⁷ De voorzitter van FLASH, Ben Versteeg, had zelf kinderen uit Sri Lanka geadopteerd via privékanalen. In totaal heeft FLASH voor ongeveer 1785 kinderen bemiddeld, voornamelijk uit Sri Lanka. In de periode dat FLASH actief was, van 1980 tot 2009, werden er 3286 kinderen uit Sri Lanka geadopteerd. Dat betekent dat FLASH in die periode verantwoordelijk was voor meer dan de helft van de adopties vanuit Sri Lanka.

4.1.3 Stichting Kind en Toekomst

Stichting Kind en Toekomst werd beheerd door Bertie Treur. Ook via Kind en Toekomst zijn aanzienlijke aantallen kinderen vanuit Sri Lanka naar Nederland geadopteerd.³⁸ De eerste kinderen kwamen in 1984, via Stichting Kind en Toekomst, in Nederland aan en in totaal heeft de stichting bemiddeld bij 1044 adopties vanuit Sri Lanka.³⁴

4.1.4 ACNS

De oprichters van Adoption Centre the Netherlands Sri Lanka (ACNS) waren Jan de Boer en Tijmen Wierstra. ACNS was een afsplitsing van stichting BANND die zich voornamelijk focuste op adopties vanuit Sri Lanka. Jan de Boer was voorzitter tot 1991 en Tijmen Wierstra was de contactpersoon voor Sri Lanka. De familie Wierstra had zelf twee kinderen geadopteerd vanuit Sri Lanka via BANND en zuster Dympna. Zij bouwden een persoonlijk en intensief contact op met zuster Dympna en overtuigden haar er in 1983 van om alleen nog te werken met ACNS.^{39,40} Zuster Dympna werkte in het klooster van de Good Shepherd Convent, daarnaast had ACNS nog contact met het Moeder Theresa kindertehuis en het kindertehuis van de Salvation Army. ACNS bemiddelde bij de adopties van 231 kinderen, die vrijwel allemaal uit Sri Lanka kwamen.

4.1.5 Verloop adopties

In 1986 werden 565 kinderen geadopteerd vanuit Sri Lanka, maar in 1987 halveerde dit aantal. Dit kwam waarschijnlijk doordat adoptie in Sri Lankaanse kranten van januari 1987 werd geassocieerd met kinderhandel. Het onderzoek in Sri Lanka dat werd opgezet onder leiding van meneer Thambiah, adviseerde om adoptie door buitenlandse echt)paren te verbieden.

34 Treur, 2019

35 Hoksbergen, 2012, pag. 209

36 BANND krant, 1979

37 Hoksbergen, 2012, pag. 114

38 Hoksbergen, 2012, pag. 112

39 Hoksbergen, 2012, pag. 210

40 Hoksbergen, 2012, pag. 224

Tijmen Wierstra van ACNS liet AAO's aan het eind van de jaren tachtig weten dat zij geen nieuwe echtparen naar Sri Lanka zouden laten gaan via het kanaal van het Good Shepherd Convent.⁴¹ De adopties van FLASH en Kind en Toekomst gingen echter door. In de BANND krant van 1987 had Wierstra commentaar op het *“onzorgvuldig en onverantwoord handelen”* van Kind en Toekomst. Daarnaast had Wierstra ook commentaar op FLASH: *“De Sri Lankaanse tussenpersonen zouden veel te veel geld vragen”*. Dit geld zou deels gaan naar aanstaande moeders in Sri Lanka, aan wie een toelage werd gegeven die omgezet werd in een gift, als zij hun baby zouden afstaan na de geboorte.⁴²

Peter van Beek van Wereldkinderen liet in een bericht in 1987 weten dat hij niet verbaasd was dat adopties vanuit Sri Lanka korte tijd werden beperkt.⁴³ Hij is dan ook van mening dat het een goed besluit is geweest van Wereldkinderen om niet mee te dingen op de adoptiemarkt van Sri Lanka. Wereldkinderen heeft in de periode 1979 tot 1990 wel bemiddeld bij enkele adopties vanuit Sri Lanka. Dit was echter na een hulpvraag vanuit vergunninghouders BANND of ACNS. Deze bemiddelingsorganisaties namen contact op met Wereldkinderen met de vraag of zij adoptieouders op de wachtlijst hadden staan die misschien open stonden voor adoptie vanuit Sri Lanka. De adoptieprocedure verliep vervolgens via BANND of ACNS.

Via Stichting FLASH, Stichting Kind en Toekomst en ACNS kwamen vanaf 1989 tot 1992 nog 706 kinderen naar Nederland. Vanaf 1992 mochten er alleen nog adopties gedaan worden vanuit staatstehuizen en door de overheid erkende instellingen.⁴⁴ Daarnaast moesten alle adopties worden gecoördineerd door de Probation, de kinderbescherming van Sri Lanka.⁴⁵ Adopties via Stichting Kind en Toekomst verliepen overigens altijd al via de Probation. Deze maatregelen leidden tot een vertraging van het adoptieproces en daardoor tot een daling van het aantal adopties vanuit Sri Lanka naar minder dan 100 per jaar. ACNS werd opgeheven in 1998. Na 2000 vonden er nog adopties plaats vanuit Sri Lanka via Stichting Kind en Toekomst en de NAS. Hierover zal meer toegelicht worden in deel 8 van dit rapport: Huidige situatie.

4.2 Sri Lanka

Elke adoptie-organisatie die bemiddelde bij adopties tussen Nederland en Sri Lanka had zijn eigen contactpersonen, advo-

caten en connecties met kindertehuizen. In 1983 maakte Tros Aktua een reportage over Sri Lanka.⁴⁶ In deze documentaire werden verschillende contactpersonen van vergunninghouders in Sri Lanka gesproken en werden vragen gesteld over de adoptieprocedures. Onderstaande informatie komt uit deze documentaire.

Stichting BANND werkte samen met een klooster van de Ierse zuster Dymphna, vlakbij de stad Colombo. Deze stichting had een vaste advocaat: de heer Parameshadan. Dit adoptiekanaal werd, zoals hierboven beschreven, overgenomen door ACNS in 1983.

FLASH werkte via privékanalen. Hierbij hebben de advocaat mevrouw Tavanesan en mevrouw Chandri Perera een grote rol gespeeld. In het huis van deze advocaten legden de wensouders het eerste contact met hun adoptiekind. De wensouders die via FLASH adopteerden, hebben nooit een kindertehuis of externe organisatie gezien, naast de overheid en de advocaten van FLASH. FLASH werkte wel met een tussenpersoon, namelijk meneer Gamini. Hij was verantwoordelijk voor het vervoer van de wensouders in Sri Lanka.

Kind en Toekomst had contactpersonen die waren goedgekeurd door het Department of Probation and Child Care, kortweg Probation. Dit was een overheidsinstelling die fungeerde als de centrale adoptie-autoriteit in Sri Lanka. Kind en Toekomst werkte niet samen met vaste kindertehuizen. Kinderen die in aanmerking kwamen voor adoptie kwamen uit ziekenhuizen en via vroedvrouwen.³⁴

5 Particuliere kindertehuizen

Traditioneel werden kinderen die niet bij hun ouders konden blijven in Sri Lanka opgevangen door de familie, in plaats van door externe instanties. Aan het eind van de twintigste eeuw kwamen er echter steeds meer kindertehuizen.⁴⁷ Kinderen werden vooral om financiële redenen afgestaan aan een kindertehuis. Daarnaast is het volgens de Tamil in Sri Lanka niet de bedoeling dat je je kind als vrouw alleen opvoedt.⁴⁸ Een laatste belangrijke reden is dat kinderen in de kindertehuizen meer te eten en een grotere kans op scholing zouden hebben. NGO's waarschuwden ervoor dat deze laatste reden zou kunnen zorgen dat ouders hun kind sneller af zouden staan. In 1998 is er een studie gedaan door UNICEF en Save the Children United Kingdom. Hierin werd geconcludeerd dat van de 1250

41 BANND krant, 1987

42 Hoksbergen, 2012, pag. 211

43 Wereldkinderen, 1987

44 Stichting FLASH, 1992

45 Stichting FLASH, 1991

46 Tros Aktua, 1983

34 Treur, 2019

47 Hart, 1995

48 Shanmugam, 1999

ondervraagde kinderen tussen de 5-19 jaar 10,2% helemaal geen ouders meer had.⁴⁹ Ongeveer 7 procent had geen vader meer, wat te maken kan hebben met de heersende burgeroorlog. Opvallend in deze studie is wel dat er van bijna 90% van de kinderen nog wel één of twee ouders leefde en het dus niet ging om wezen. Dit verschijnsel is tegenwoordig nog steeds te zien. In een rapport van UNICEF uit 2007 is te lezen dat van de 21.000 kinderen in kindertehuizen ongeveer 19.000 kinderen nog één of beide ouders hebben. Het kindertehuis wordt gezien als enige optie als een gezin te maken krijgt met ouderlijk verlies, scheiding of conflict.⁵⁰ Ook wordt in het rapport de oorlog en de daardoor gedwongen verhuizing van een gezin gegeven als reden om je kind af te staan aan een kindertehuis.

Waar in 1970 vanuit verschillende kindertehuizen geadopteerd kon worden, is daar in 1992 een einde aan gekomen. Vanaf dat moment mochten kinderen alleen nog geadopteerd worden uit kindertehuizen die werden onderhouden door de staat, ook wel staatstehuizen, of kindertehuizen die geregistreerd waren onder de 'Orphanages Ordinance'. Dit keurmerk kon een kindertehuis krijgen van de commissaris van Probation en kinderopvang: de Centrale Autoriteit in Sri Lanka.⁵¹

6 Wet- en Regelgeving

6.1 Internationale wet- en regelgeving

Op 3 december 1986 onderschreven de Verenigde Naties interlandelijke adoptie officieel als een mogelijkheid voor hulp aan kinderen. Dit onder de voorwaarde dat er in het land van herkomst geen mogelijkheden zijn voor het kind om goed verzorgd te worden en dat aan het kind informatie over zijn achtergrond wordt gegeven.

In november 1989 volgde de tweede belangrijke verklaring van de Verenigde Naties: het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.⁵² Ook hierin wordt interlandelijke adoptie gezien als volwaardig alternatief voor gezinsvorming als opvoeding in pleeg- of adoptiegezin in het geboorteland niet mogelijk zijn. In deze verklaring staat duidelijk dat er geen financiële voordelen behaald mogen worden in zendende en ontvangende landen door middel van adoptie. Nederland tekende dit verdrag op 26 januari 1990 en ratificeerde het op 6 februari 1995; Sri Lanka deed dit op 12 juli 1991.⁵³

Op 29 mei 1993 werd het Haags Adoptieverdrag gesloten. Dit trad in 1995 in werking in Sri Lanka en in 1998 in Nederland.⁵⁴ Het adoptieverdrag erkent dat het voor kinderen het beste is om in een gezin op te groeien. Volgens het verdrag moet de biologische moeder na de geboorte in alle vrijheid, nadat zij is voorgelicht over de gevolgen van het doen van afstand, toestemming hebben gegeven voor het afstand doen van haar kind.⁵⁵ Direct contact tussen AAO's en de biologische moeder is voor de geboorte niet toegestaan, later eventueel wel. Daarnaast moet er ook een redelijke termijn zijn waarin de biologische moeder kan terugkomen op haar besluit om haar kind af te staan.

6.2 Sri Lankaanse wet- en regelgeving

In Sri Lanka geldt sinds 1944 de wet Adoption of Children Ordinance.⁵⁶ In deze wet staat dat de aspirant-adoptieouder niet jonger mag zijn dan 25 jaar. Met als uitzonderingen wanneer het adoptiekind een directe afstammeling is van de AAO's, het kind wordt geadopteerd door een vol- of halfbroer of zus of wanneer het kind geadopteerd wordt door de nieuwe man of vrouw van een van de biologische ouders. Ook moet de aspirant-adoptieouder meer dan 21 jaar ouder zijn dan het kind dat geadopteerd wordt.

Daarnaast geldt de regel dat een meisje niet door een man alleen mag worden geadopteerd. Met uitzondering van speciale omstandigheden, bijvoorbeeld wanneer de vrouw van de aspirant-adoptievader niet aanwezig is in de rechtbank en daarom niet officieel de adoptieouder zal worden, maar wel voor het kind zal zorgen. Ook mag adoptie niet plaatsvinden wanneer er geen toestemming is gegeven door de biologische ouder of voogd die het kind heeft afgestaan. Verder mag adoptie niet plaatsvinden op verzoek van een van de twee echtgenoten zonder de toestemming van de ander. Als laatste mag adoptie niet plaatsvinden wanneer het kind ouder is dan tien jaar.

Deze regels zijn terug te vinden in de adoptiedossiers van kinderen die via Wereldkinderen zijn geadopteerd.⁵⁷ Bertie Treur gaf in een interview aan dat deze regels getoetst werden aan de hand van vragen in de rechtszaal.³⁴ Zuster Dymna die werkte voor BANND en later ACNS, had zelf ook nog de regel dat ouders niet meer dan één kind mochten hebben wanneer zij een kind wilden adopteren.⁴⁶

34 Treur, 2019

46 Tros Aktua, 1983

49 UNICEF, 1998

50 UNICEF, 2007

51 Ministry of Woman & Child Affairs - Government of Sri Lanka, z.d.

52 Hoksbergen, 2012, pag. 236

53 Nederlandse overheid, 1995

54 Hague Conference on Private International Law, 2019

55 Hoksbergen, 2012, pag. 354

56 Laws of Sri Lanka, 2014

57 Archieven Wereldkinderen

In hoeverre deze regels werden nageleefd vanaf de instemming van de wet in 1944, is de vraag. Officieel werden interlandelijke adopties vanuit Sri Lanka pas na de herziening van de adoptiewet in 1979 geregeld, maar al sinds 1973 kwamen er kinderen naar Nederland. Voormalig medewerker Ton Schiks van FLASH heeft in 1983 aangegeven dat de regering niets deed tegen mogelijke misstanden, omdat adoptie de overheid veel geld opleverde.⁴⁶ In 1987 heeft er een korte adoptiestop plaatsgevonden, nadat de regering van Sri Lanka op de hoogte was gesteld van de zogeheten 'babyfarms'. Zoals genoemd in alinea 4.1, zouden zwangere vrouwen een toelage en verzorging hebben ontvangen die werd omgezet in een gift, zodra zij hun baby af zouden staan na de geboorte.⁴² De moeders raakten hierdoor mogelijk gewend aan een bepaalde levensstandaard. Dit heeft ertoe kunnen leiden dat vrouwen mogelijk opzettelijk nogmaals zwanger raakten. Deze praktijk werd later beter bekend onder de term 'babyfarm'. Ook oud-medewerker van FLASH, Walter Willegonda, geeft aan dat deze zogenoemde 'babyfarms' hebben bestaan en dat westerse adoptieorganisaties bij de adopties van deze baby's bemiddeld hebben. Een voorbeeld van een dergelijk ziekenhuis is Matugama; een ziekenhuis in een hele arme streek in Sri Lanka. Personeel dat werkte in het ziekenhuis in de jaren 80 heeft aangegeven dat er vanuit dit ziekenhuis baby's werden verkocht.⁵⁸

In 1989 kwam er nieuwe wetgeving in Sri Lanka, waarna er weer kinderen konden worden geadopteerd vanuit Sri Lanka. In 1992 werd de Adoption of Children Ordinance aangevuld met de regel dat adoptie niet mag plaatsvinden ten gunste van een aspirant-adoptieouder die niet in Sri Lanka woont. Daarnaast moet adoptie altijd in het belang van het welzijn van het kind zijn. Ook is er sinds 1992 vastgelegd dat niemand die iets met de adoptie te maken heeft, geld of een andere vorm van beloning mag geven of ontvangen voor het afstaan of adopteren van het kind.

6.3 Nederlandse wet- en regelgeving

Vanaf 1956 was het in Nederland mogelijk om een kind binnen Nederland te adopteren, via de Pleegzorgwet. Deze kinderen moesten afgestaan zijn en minimaal drie maanden in een pleeggezin hebben gewoond. Na deze periode werd het kind adoptabel verklaard.⁵⁹

Vanaf 1969 vonden de eerste buitenlandse adopties uit Korea

plaats via de Stichting Interlandelijke Adoptie (SIA). Er was toen nog geen aparte buitenlandse adoptiewet. Iets wat in het begin van de adopties leidde tot veel ruimte voor 'zelfdoeners'. Zelfdoeners zijn wensouders die, met hun verkregen beginseltoestemming en rapport van de Raad voor de Kinderbescherming, zelf op zoek gaan naar een adoptabel kind in een derdewereldland.

Omdat er vanuit de overheid geen duidelijke wet- en regelgeving was, maakten vergunninghouders in de beginperiode hun eigen regels. Zo hadden wensouders die adopteerden via Wereldkinderen geen voorrang als ze ongewenst kinderloos waren, moest er drie jaar tussen de komst van het eerste en het tweede kind zitten en hadden oudere echtparen geen voorrang.⁶⁰ Wanneer ouders een kind adopteerden via BIA moesten zij voldoen aan een aantal voorwaarden om een wachtlijstnummer te ontvangen van het Ministerie van Justitie: vijf jaar getrouwd zijn, beschikken over een beginseltoestemming, niet meer dan 40 jaar leeftijdsverschil hebben met het adoptiekind, maar één kind tegelijk opnemen (uitzondering voor biologische siblings) en bij het verzoek van een tweede adoptiekind, moest het eerste kind minimaal één jaar in het gezin zijn.

Vanaf 1974 kwamen er richtlijnen vanuit het Ministerie van Justitie.⁶¹ Hieruit ontstond een adoptieregeling die gold voor alle zendende landen. Adoptieouders mochten vanaf dat moment maximaal 40 jaar ouder zijn dan hun adoptiekind. Dit betekende dat de beginseltoestemming aangevraagd kon worden tot 42 jaar. In 1978 wijzigde de wet en hoefden moeders die afstand deden van hun kind niet meer meerderjarig te zijn. De minimumleeftijd werd 16 jaar.

In 1983 werd de geldigheidsduur van de beginseltoestemming op maximaal drie jaar gesteld.⁶² Iets wat voor problemen zorgde, omdat de wachtlijsten bij vergunninghouders op konden lopen tot vier of vijf jaar. Deze nieuwe regel zorgde dat het aantal 'zelfdoeners' sterk toenam.

Op 15 juli 1989 trad de nieuwe adoptiewet in werking: de Wet Opneming Buitenlandse Kinderen ter Adoptie (WOBKA).⁶³ De belangrijkste veranderingen van deze wet waren: het verplicht deelnemen aan vijf voorlichtingsbijeenkomsten, een vergunningstelsel vanuit het Ministerie van Justitie voor bemiddelingsorganisaties, gezinsrapporten die alleen ter beschikking werden gesteld aan vergunninghouders, een verruiming van de leeftijdsgrens tot 42 jaar voor het aanvragen van een beginseltoestemming en een maximale leeftijd van vijf jaar van een

42 Hoksbergen, 2012, pag. 211

46 Tros Aktua, 1983

58 Zembla, 2018

59 Hoksbergen, 2012, pag. 35

60 Hoksbergen, 2012, pag. 77

61 Hoksbergen, 2012, pag. 129

62 Hoksbergen, 2012, pag. 232

63 Hoksbergen, 2012, pag. 237

adoptiekind. Een sterk punt van kritiek was dat er geen strikte kwaliteitseisen aan bemiddelaars werden gesteld.

In 1990 werd de vrijheid van de zelfdoeners nog verder ingeperkt.⁶⁴ AAO's kregen vanaf dat moment niet meer zelf hun gezinsrapport van de Raad voor de Kinderbescherming en konden alleen via een vergunninghouder adopteren. Een zogenaamde 'deelbemiddeling' was nog wel mogelijk, waarbij de AAO's zelf een procedure startten in een land en de vergunninghouder verantwoordelijk was voor het toetsen van de adoptie. Wanneer zij dit deden moesten de AAO's aan de vergunninghouder informatie verschaffen over het buitenlandse contact, de procedure in dat land en hoe de afstand van het adoptiekind was geregeld. Vanuit landen die zijn aangesloten bij het Haags Adoptieverdrag is deelbemiddeling niet toegestaan.

Vanaf 1 januari 2010 worden vergunninghouders geacht aan bepaalde kwaliteitseisen te voldoen door middel van het Kwaliteitskader vergunninghouders interlandelijke adoptie.⁶⁵ De uitwerking hiervan is te lezen in deel 8: Huidige situatie.

7 Procedures

7.1 Nederlandse procedure

Aspirant-adoptieouders hadden een beginseltoestemming nodig wanneer zij een kind wilden adopteren. Deze beginseltoestemming werd afgegeven door het Ministerie van Justitie en pas verkregen nadat de Raad voor de Kinderbescherming een positief advies had afgegeven naar aanleiding van een gezinsonderzoek. Met deze beginseltoestemming en het rapport van de Raad konden AAO's zich inschrijven bij een vergunninghouder of zelf een procedure starten in het buitenland. Vergunninghouders stuurden het adoptiedossier op naar een land van voorkeur van de AAO's. Vanuit dit land kwam bericht wanneer de AAO's gemacht waren aan een kind. AAO's konden er tot 1989 ook voor kiezen om zelf met hun gezinsrapport naar het buitenland te gaan, op zoek naar een contactpersoon of kindertehuis van waaruit zij wilden adopteren. Dit ging in 1990 over in deelbemiddelingen, waarbij ouders informatie waren verschuldigd aan een van de vergunninghouders en deze de procedure controleerde.

Vergunninghouders Wereldkinderen en ACNS waren de eerste die begonnen met voorlichtingsbijeenkomsten over adoptie voor AAO's. Deze voorlichtingsbijeenkomsten werden later landelijk verplicht en werden vanaf dat moment georganiseerd door de Stichting Adoptievoorzieningen (SAV).

Het laatste deel van de Nederlandse procedure vond plaats wanneer de adoptieouders het kind hadden opgehaald in Sri Lanka. Na een jaar konden zij het kind officieel adopteren naar Nederlands recht.⁶⁶ Nadat het Haags Adoptieverdrag was geratificeerd, was een adoptie naar Nederlands recht niet meer nodig.

7.2 Sri Lankaanse procedure

De procedure voordat de biologische moeder het kind had afgestaan in de rechtbank verschilde per vergunninghouder. Het kind werd pas officieel afgestaan tijdens de adoptie-uitspraak, waar de AAO's bij aanwezig waren.

BANND en ACNS werkten via het klooster van de Good Shepherd met zuster Dympha. In het klooster zorgde de biologische moeder nog voor haar kind. De AAO's spraken met de biologische moeder via een tolk. Hierdoor wisten de AAO's dat de biologische moeder zowel om economische als om sociale redenen het kind niet zelf kon opvoeden en het daarom afstond ter adoptie. Er zijn ook ouders die de biologische moeder wel hebben gezien in het klooster, maar geen contact hebben gehad.⁶⁷

Volgens de Tros Aktua documentaire uit 1983 werkte FLASH met advocaten. Verder kon er in de documentaire niet veel van de procedure vertoond worden, omdat het afstand doen van de baby te emotioneel zou zijn voor de biologische moeder.⁶⁶ Wel is bekend dat de advocaat, mevrouw Perera, zorgde voor de vrouwen. Zij zou de moeder en het – toen nog ongeboren – kind huisvesten, voeden en de bevalling in de kraamkliniek bekostigen. Hiervoor kreeg zij geld van FLASH. In de documentaire wordt het bedrag dat mevrouw Perera ontving bekritiseerd. Gezien de economische situatie in Sri Lanka in die tijd, zouden de basisbehoeften die zij bood niet zo duur kunnen zijn. Dit wees op een financieel voordeel voor de advocaat, waarbij zij per moeder-kind een bepaald percentage van dit bedrag overhield voor zichzelf.

Kind en Toekomst had geen vast kindertehuis of klooster waarmee werd samengewerkt. De kinderen kwamen via ziekenhuizen en vroedvrouwen. Wanneer de rechtszitting gepland was, volgden alle vergunninghouders wel ongeveer gelijke stappen. Bertie Treur, directeur van Kind en Toekomst, gaf aan dat er eerst bij Probation een interview werd gehouden met de adoptieouders en de biologische moeder of biologische ouders. Van deze interviews werden verslagen geschreven. Deze verslagen werden naar de rechtbank gestuurd en werden meegenomen in de uiteindelijke rechtszitting. Daarnaast werden ook het identiteitsbewijs van de biologische

46 Tros Aktua, 1983

64 Hoksbergen, 2012, pag. 243

65 Ministerie van Justitie, 2008

66 Hoksbergen, 2012

67 Archieven ACNS

moeder en het gezinsrapport, de huwelijksakte en de beginseltoestemming van de adoptieouders naar de rechtbank gestuurd. Tijdens de rechtszitting werd eerst de biologische moeder gehoord en daarna volgden de adoptieouders één voor één. De adoptie-uitspraak van de rechter kon positief of negatief zijn. Wanneer de adoptie uitgesproken werd, mochten ouders het kind meenemen naar Nederland.

Een negatieve uitspraak kon volgen als de rechter er aan de hand van de foto op de identiteitskaart niet van overtuigd was dat het de biologische moeder was die het kind ter adoptie afstond. De biologische moeder werd ook wel eens naar een arts gestuurd, die op moest maken of deze vrouw inderdaad bevallen was van een kind.³⁴ Er werd destijds echter nog geen gebruik gemaakt van DNA-onderzoek, waardoor niet vastgesteld kon worden dat het daadwerkelijk om de biologische moeder ging. Bertie Treur heeft aangegeven dat, achteraf gezien, vermoedelijk soms andere vrouwen, familieleden of tussenpersonen werden ingeschakeld om zich voor te doen als de biologische moeder.⁶⁸

Volgens de eerder genoemde Tros documentaire ging er in 1983 geen kind illegaal het land uit, maar er werd geen antwoord gegeven op de vraag hoe men aan de baby's kwam die via FLASH geadopteerd werden⁴⁶

7.3 Benodigde documenten

Voor alle adopties naar Nederland golden de randvoorwaarden vanuit het Protocol Werkwijze Bureau Centrale Autoriteit. Voor het kind gold het subsidiariteitsbeginsel (d.w.z. dat adoptie alleen plaatsvindt wanneer opnemings in eigen gezin, familie of land niet mogelijk is) en er moest een geboorteakte aanwezig zijn. Van de AAO's moest een rapport van de Raad voor de Kinderbescherming en een beginseltoestemming aanwezig zijn.⁶⁹

Uit een document van Stichting Nederlands Bureau voor Interlandelijke Adoptie en Jeugdwelzijn (BIA) uit 1976 bleek dat er vanuit Sri Lanka nog wat aanvullende documenten vereist waren⁵⁷ Het betrof een uittreksel van het huwelijksregister en van beide AAO's een uittreksel van het geboorteregister, een gezondheidsverklaring en een werkgeversverklaring. Wanneer slechts één van beide ouders ging afreizen, was er ook een notariële machtiging van de ander nodig. Al deze documenten moesten worden vertaald naar het Engels, zodat de centrale autoriteiten in Sri Lanka de documenten konden controleren. Uit archiefonderzoek is naar voren gekomen dat in veel van de

adoptiedossiers geen officiële documenten van de adoptiekinderen zitten. Er werd wel een brief van ACNS aangetroffen met de vraag of de adoptieouders deze documenten zouden kunnen opsturen naar het bemiddelingsbureau⁵⁷ Destijds werden de documenten niet bij de vergunninghouder bewaard, maar bij de adoptieouders thuis. Dit is bevestigd door Bertie Treur, die aangaf dat het tot 1989 niet verplicht was om alle documenten in de dossiers van de vergunninghouder te bewaren.³⁴ Vanaf de intreding van nieuwe wet in 1989 werd dit wel verplicht en was de vergunninghouder verantwoordelijk voor het dossier. Stichting Kind en Toekomst bewaarde overigens wel de verkregen documenten uit het buitenland vóór 1989, maar was daarbij afhankelijk van de bereidwilligheid van de adoptiefouders om kopieën aan de Stichting te overhandigen.

Sanne van Rossen, zelf geadopteerd vanuit Sri Lanka, heeft bevestigd dat haar adoptieouders de adoptiepapieren thuis bewaarden. Zij gaf aan dat het hierbij ging om een medisch rapport, een afstandsverklaring, adoptieakte (wat lijkt op een geboorteakte) en een verklaring/stempel van de rechtbank.⁷⁰ Een oud-bestuurslid van FLASH heeft in een uitzending van Zembla gezegd dat ongeveer 70% van de kindgegevens in de adoptiedossiers van FLASH niet klopte. Het zou hierbij gaan om onvolledige informatie en in sommige gevallen om valse identiteiten.⁷¹ De verkeerde of onvolledige dossiers zijn waarschijnlijk deels een uitwerking van een maatregel van het Ministerie van Justitie uit 1983. Dit zal in alinea 7.4 worden toegelicht.

7.4 Voorstel en matching

Aangezien er in de adoptiedossiers van voor 1989 geen "kinddeel" aanwezig is, is er niet veel bekend over de matchingsprocedure per vergunninghouder. Wel is bekend dat bij Wereldkinderen een matchingsprofiel werd opgesteld aan de hand van het rapport van de Raad.⁵⁷

Kind en Toekomst heeft de matching in de eerste periode zelf in Nederland gedaan en heeft dit later over moeten laten aan Probation, conform het Haags Verdrag dat inmiddels door Sri Lanka en later door Nederland werd ondertekend³⁴ In de adoptiedossiers van ACNS zijn geen losse matchingsformulieren, naast de informatie uit het raadsrapport, aangetroffen. Ook over de matchingsprocedure van FLASH is niet veel bekend. Wel zijn er situaties bekend waarbij AAO's die al naar Sri Lanka waren afgereisd, niet akkoord gingen met het geslacht of het uiterlijk van het kind. Voor deze AAO's werd

34 Treur, 2019

46 Tros Aktua, 1983

57 Archieven Wereldkinderen

68 Van Rossen & Ambaum, 2018

69 Inspectie jeugdzorg, 2005

70 Van Rossen, 2019

71 Zembla, 2017

binnen korte tijd een nieuwe baby gezocht in Sri Lanka.^{71 72} Dit gold ook voor AAO's waarvan het kindje overleed, voordat zij het konden adopteren. Om dit tegen te gaan heeft het Ministerie van Justitie in Nederland ingegrepen. In 1983 werd het voor FLASH verplicht om voortaan schriftelijk de naam, geboortedatum, nationaliteit en het geslacht van het kind door te geven, voordat de ouders naar het buitenland mochten vertrekken.⁷³ Echter stopte dit de onduidelijke matching niet volledig. Er zijn gevallen bekend van kinderen die naar Nederland werden geadopteerd met de papieren van een ander kind dat in Nederland was gematcht aan de AAO's.^{68 71}

7.5 Inhoud achtergrondverhalen

Voor de inhoud van de achtergrondverhalen van adoptiekinderen zijn dossiers van ACNS en Wereldkinderen ingezien. Zoals aangegeven in alinea 7.3, was het tot 1989 niet verplicht om officiële documenten van het adoptiekind te bewaren in het adoptiedossier van de vergunninghouder. Hierdoor konden er niet veel achtergrondverhalen achterhaald worden. Wat wel bekend is, is dat wanneer de biologische vader en moeder hun kind samen afstonden, dit meestal werd gedaan vanwege armoede. Er waren echter veel afstandsverklaringen waarbij alleen informatie over de moeder aanwezig was. Dit wijst op de afstand van de baby door de moeder door de heersende culturele normen, zoals besproken in alinea 2.6.

7.6 Reizen naar Nederland

Er werd bij de adopties vanuit Sri Lanka nooit gebruik gemaakt van een escort.³⁴ De adoptieouders moesten, en moeten nog steeds, zelf aanwezig zijn in de rechtbank bij de uitspraak van de adoptie. Voor de zitting in de rechtbank moesten de adoptieouders verschijnen voor Probation. Nadat de adoptie was uitgesproken in de rechtbank, konden ze het kind meenemen naar Nederland.

Als de adoptieouders niet naar het land konden reizen om medische redenen, moest dit worden aangetoond met een doktersverklaring. Al aanwezige (biologische) kinderen in het gezin die niet mee konden reizen waren geen reden voor de adoptieouders om in Nederland te blijven. Het adoptiekind was tenslotte ook belangrijk en verdiende aandacht van beide adoptieouders. Omdat familie erg belangrijk is in de Sri Lankaanse cultuur, was een oma die op sterven lag wel een belangrijke reden om in Nederland te blijven. Ook dit moest worden aangetoond door middel van een doktersverklaring.

34 Treur, 2019

68 Van Rossen & Ambaum, 2018

71 Zembla, 2017

72 Het Spoor, 1985

73 SAP Advocaten, 2018

Deel 2 Huidige situatie

8 Huidige situatie

Vanaf 2000 vinden er nog maar weinig adopties plaats vanuit Sri Lanka naar Nederland. Er is echter geen sprake van een volledige adoptiestop.

8.1 Adopties uit Sri Lanka

In de periode na 2000 waren er nog twee vergunninghouders actief in de bemiddeling van adoptiekinderen tussen Sri Lanka en Nederland: Stichting Kind en Toekomst en Stichting FLASH. FLASH heeft in 2008 het bestuur van de Nederlandse Adoptie Stichting (NAS) benaderd om te praten over een mogelijke overname.

FLASH heeft zelf tussen 2003 en 2009 nog bemiddeld voor 31 adopties vanuit Sri Lanka naar Nederland.⁷⁴ Na een onderzoek uit 2005 door de Inspectie Jeugdzorg werd duidelijk dat FLASH een aantal contactpersonen in de zendende landen had vervangen.⁶⁹ Echter werd er ook geconcludeerd dat FLASH niet kon voldoen aan de vraag om helderheid rond de matchingsprocedure en werd er op basis van beperkte informatie gematcht. In 2009 volgde een onderzoek door de Inspectie Jeugdzorg naar aanleiding van het ondertekenen van het Kwaliteitskader vergunninghouders interlandelijke adoptie.⁷⁵ De Inspectie Jeugdzorg deed hierna nogmaals de aanbeveling aan FLASH om voor elk kind een kindprofiel te maken en besluitvorming rond de match inzichtelijk te maken. Naar aanleiding van dit onderzoek en deze aanbevelingen zag FLASH geen mogelijkheden om te voldoen aan de eisen van het kwaliteitskader.

Na veelvuldig overleg tussen de besturen van FLASH, de NAS en het ministerie van Justitie, besloot FLASH dat de stichting, wat betreft adoptie-werkzaamheden, zou ophouden te bestaan.⁷⁶ De contacten zouden, met instemming van de Nederlandse en Sri Lankaanse autoriteiten, worden overgedragen aan de NAS. De NAS heeft in 2010 het contact van FLASH overgenomen en is vanaf dat moment het contact gaan onderhouden en inzetten voor adoptie.⁷⁷ De NAS werkt direct samen met de Centrale Autoriteit op Sri Lanka, Probation. Binnen de Centrale Autoriteit is er contact met Abayaguna Wadena en Nermale Pareira. Daarnaast werken zij met de con-

tactpersoon Gamini Weiwadana, die direct contact heeft met Probation.

Stichting Kind en Toekomst bemiddelde sinds 2007 voor 49 kinderen uit Sri Lanka.^{74 75 76} De NAS bemiddelde sinds 2010 voor 9 kinderen.^{78 79} Op dit moment vinden er geen adopties plaats vanuit Sri Lanka naar Nederland, omdat er steeds minder kinderen in aanmerking kwamen voor interlandelijke adoptie. Hierover wordt in de volgende alinea meer verteld.

8.2 Veranderingen t.o.v. het verleden

In een interview met Bertie Treur, directeur van Kind en Toekomst, gaf zij aan dat er steeds meer binnenlandse adoptie plaatsvindt in Sri Lanka.³⁴ Waar het eerst niet gebruikelijk was om een kind van iemand anders op te voeden, wordt dit tegenwoordig steeds meer toegelaten. Wanneer binnenlandse adoptie voor een kind geen optie is, wordt het kind aangeboden aan Sri Lankanen die in het buitenland wonen. Als laatste optie wordt het kind aangeboden voor interlandelijke adoptie door adoptieouders met een andere achtergrond. Het gaat bij interlandelijke adoptie vaak om kinderen met zichtbare special needs die nog niet helemaal geaccepteerd worden in Sri Lanka en daardoor niet in aanmerking komen voor binnenlandse adoptie.

Dit wordt bevestigd door Arnold Schouten, directeur van de Nederlandse Adoptie Stichting. Daarnaast geeft hij aan dat er vanuit Sri Lanka vraag is naar AAO's die open staan voor een adoptiekind van 6 jaar of ouder met een special need.⁷⁷ Iets wat in beginsel niet mogelijk is voor interlandelijke adoptie naar Nederland. Dit is dan ook de reden dat het contact van de NAS is opgedroogd.

8.3 Organisaties voor geadopteerden

In Nederland heb je verschillende verenigingen voor geadopteerden. Binnen deze verenigingen is er aandacht voor adoptie, maar ook voor de cultuur van het land van herkomst van de geadopteerden.⁸⁰ De Stichting Interlandelijk Geadopteerden (SiG) en Stichting United Adoptees International (UAI) zijn twee organisaties die zich inzetten voor geadopteerden uit alle landen.

34 Treur, 2019

74 Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2013

75 Inspectie Jeugdzorg, 2009

76 Hoksbergen, 2012, pag 115

77 Schouten, 2019

78 Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2013

79 Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2018

80 Stichting Adoptievoorzieningen, z.d

De SiG omschrijft zichzelf als een gids in een complex speelveld van adoptie en het geadopteerd zijn.⁸¹ Zij geven aan pro-adoptie te zijn en zijn ervan overtuigd dat een veilig en warm adoptiegezin altijd beter is dan een onveilig/instabiel (pleeg)gezin of een kindertehuis. De SiG organiseert evenementen waarbij geadopteerden elkaar kunnen ontmoeten. Daarnaast hebben zij ook veel contact met vergunninghouders, professionele hulpverleners en verenigingen van geadopteerden, waardoor zij zichzelf neerzetten als een betrouwbare sparringpartner voor uiteenlopende adoptievraagstukken.

Stichting UAI gebruikt het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind als leidraad.⁸² Zij zien interlandelijke adoptie als een vraaggestuurde markt en willen grondig onderzoek naar de structurele misstanden. Daarnaast willen zij de belangen van geadopteerden op sociaal, juridisch en politiek gebied behartigen.

Naast de algemene belangenorganisaties zijn er ook nog verenigingen specifiek voor geadopteerden uit Sri Lanka. Voorbeelden hiervan zijn Inesh en Lak Daruwan.⁶⁶ Beide hebben echter geen werkende website en ook de geïnterviewden voor dit rapport hadden geen aanvullende informatie. Daarnaast worden er Lankan Events georganiseerd door Ruwan Emont.⁷⁰ Hierbij is adoptie niet het thema, maar een bindende factor.⁸³

8.4 Roots

De Nederlandse overheid heeft in 2018 een brief over interlandelijke adoptie vanuit Sri Lanka naar Nederland overhandigd aan de Sri Lankaanse Centrale Autoriteit. Als reactie hierop heeft de Centrale Autoriteit van Sri Lanka geconcludeerd dat de adoptiewetgeving in Sri Lanka beperkt was, waardoor er misstanden plaats hebben kunnen vinden. De Centrale Autoriteit in Sri Lanka is bereid om geadopteerden te assisteren bij vragen omtrent hun afkomst.⁸⁴

Wanneer geadopteerden zelf op zoek gaan naar hun biologische ouders, kunnen zij in contact komen met Stichting Santhosa of Andrew Silva. Bij stichting Santhosa werkten oud-contactpersonen van FLASH, namelijk Perera, Sunil en Gamini. Deze contactpersonen bevonden zich midden in het adoptieproces in Sri Lanka en hebben hierdoor misschien meer contacten en/of informatie die geadopteerden zouden kunnen hel-

pen. Zij vragen echter wel een voorschot van ongeveer 100 euro en dit bedrag kan nog oplopen. Daarnaast zou contact opgenomen kunnen worden met Andrew Silva. Hij werkt samen met iemand uit Frankrijk, uit Zwitserland en uit Nederland.⁷⁰ Hij heeft ook Sanne van Rossen, geadopteerde uit Sri Lanka, geholpen in haar zoektocht naar haar biologische ouders. Zij geeft als advies om zelf naar Sri Lanka te gaan en alle namen die op de adoptiepapieren staan, na te vragen. Zo weet de geadopteerde zelf de controle te behouden over de zoektocht.

Adoptiekinderen waarvoor FLASH heeft bemiddeld, kunnen hun adoptiedossier opvragen bij het Fiom. Fiom is daarnaast gespecialiseerd in afstammingsvragen en de zoektocht naar biologische familie.⁸⁵ Kinderen die zijn geadopteerd via BANND of ACNS kunnen hun adoptiedossier opvragen bij Wereldkinderen. Kinderen die zijn geadopteerd via Stichting Kind en Toekomst kunnen daar hun adoptiedossier opvragen.

8.4.1 DNA-database

Het onderzoeksjournalistieke televisieprogramma Zembla van BNNVARA heeft een documentaire gemaakt over adopties vanuit Sri Lanka naar Nederland: Adoptiebedrog. Deze documentaire bestaat uit drie afleveringen.

In de tweede aflevering van het bovengenoemde programma geeft de minister van Volksgezondheid van Sri Lanka, meneer Senaratne, toe dat er fouten zijn gemaakt in het adoptieproces.⁷¹ Hij geeft daarnaast aan dat hij vindt dat er een aparte instantie moet komen die de ouders vindt die hun kind hebben afgestaan. Deze instantie moet door middel van DNA-onderzoek aantonen of het adoptiekind en de gevonden ouders biologisch verwant zijn.

Naar aanleiding van de eerste twee uitzendingen, is er in de laatste uitzending te zien dat meerdere geadopteerden de Nederlandse staat verantwoordelijk stellen voor de problemen die zijn ontstaan rondom adopties vanuit Sri Lanka. Zij pleiten voor geld vanuit de overheid zodat er een DNA-databank opgezet kan worden, zodat zoekende ouders in Sri Lanka en zoekende kinderen in Nederland met elkaar herenigd kunnen worden.⁵⁸

Naar aanleiding van de uitzendingen is het Sri Lanka Family Project opgezet. Binnen het project kunnen geadopteerden

58 Zembla, 2018

66 Hoksbergen, 2012

70 Van Rossen, 2019

77 Schouten, 2019

81 Stichting Interlandelijk Geadopteerden, z.d.

82 United Adoptees International, z.d.

83 Adoptiemagazine, 2017

84 Nederlandse overheid, 2018

85 Fiom, z.d.

hun adoptiepapieren met elkaar vergelijken door online een profiel te maken.⁸⁶ Profielen worden aan elkaar gematcht op basis van geboorteplaats, naam van moeder of vader of bepaalde eigenschappen. Mocht er een match zijn, kunnen de gematchte personen DNA uitwisselen en hiermee duidelijkheid krijgen over mogelijk gedeelde biologische ouders. Wanneer een van de twee zijn of haar biologische familie al had gevonden in Sri Lanka, is de zoektocht van de ander ook opgelost.

Sanne van Rossen gaf daarnaast aan dat het uiteindelijke doel van het project is om een databank op te zetten waarbij mogelijke Sri Lankaanse familie gratis hun DNA zouden kunnen afstaan.⁷⁰ Zij steunt dit project met een deel van de opbrengst van haar boek.

86 Sri Lanka Family Project, z.d.

70 Van Rossen, 2019

Referenties

Adoptiemagazine. (2017). Lankan events: Adoptie is niet het thema, het is de bindende factor. 3(2), 26-27

Amnesty International. (1996). Sri Lanka: Wavering Commitment to Human Rights. Geraadpleegd van <https://www.amnesty.org/en/documents/asa37/008/1996/en/>

Archieven ACNS. 16 individuele dossiers van 1990 tot 1996.

Archieven Wereldkinderen. 10 individuele dossiers van 1978 tot 1999.

BANND krant. (1979).

BANND krant. (1987). Adoptie Informatief door Wierstra, 6.

BBC. (2019). Sri Lanka profile - Timeline. Geraadpleegd van <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-12004081>

Catani, C., Jacob, N., Schauer, E., Kohila, M., & Neuner, F. (2008). Family violence, war, and natural disasters: A study of the effect of extreme stress on children's mental health in Sri Lanka. *BMC Psychiatry*.

Catani, C., Schauer, E., & Neuner, F. (2008). Beyond Individual War Trauma: Domestic Violence Against Children in Afghanistan and Sri Lanka. *Marital Family Therapy Journal of Marital and Family Therapy*

Central Intelligence Agency. (2019). The World Factbook - Sri Lanka. People and Society - Religion. Geraadpleegd van <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ce.html>

Codrington, H. W. (1926). *A short history of Lanka*. London: Macmillan and Co., Limited.

Countries and their cultures. (z.d. a). Sri Lanka - History and Ethnic Relations. Geraadpleegd van <https://www.everyculture.com/Sa-Th/Sri-Lanka.html>

Countries and their cultures. (z.d. b). Sri Lanka - Orientation. Geraadpleegd van <https://www.everyculture.com/Sa-Th/Sri-Lanka.html>

Cultural Diversity - Sri Lanka. (z.d.). Family Life. Geraadpleegd van <https://scgroupassignment.wordpress.com/family-life/>

Dijkstra, G. A. (2006). Towards a fresh start in measuring gender equality: A contribution to the debate. *Journal of Human Development*. 7, 275-283

Elbert, T., Schauer, M., Schauer, E., Huschka, B., Hirth, M., & Neuner, F. (2009). Trauma-related impairment in children - A survey in Sri Lankan provinces affected by armed conflict. *Child Abuse & Neglect*.

Fiom. (z.d.). *Geadopteerden*. Geraadpleegd van <https://fiom.nl/afstammingsvragen/geadopteerden>

Fischer-Schreiber, I. (2008). *Lexicon boeddhisme. Wijsbegeerte, religie, psychologie, mystiek cultuur en literatuur*. Waarbeke: Asoka

Hague Conference on Private International Law. (2019). Status Table. Convention of 29 may 1993 on Protection of Children and Co-operation in Resepct of Intercountry Adoption. Geraadpleegd van <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=69>

- Hart, J. (1995). *Children & Armed Conflict in Sri Lanka*. Refugee studies centre, oxford university.
- Het Spoor (1985). Adopties van kinderen uit de derde wereld, 1. Geraadpleegd van https://www.vpro.nl/speel~POMS_VPRO_133478~adoptie-van-kinderen-uit-de-derde-wereld-1-het-spoor~.html
- Hoksbergen, R. (2011). *Kinderen die niet konden blijven*. Zestig jaar adoptie in beeld. Soesterberg: Aspekt
- Hulugalle, H. A. J. (1965). *Ceylon of the early travellers*. Colombo
- Inspectie Jeugdzorg. (2005). Onderzoek naar de werkwijze bij matching door Stichting FLASH bij interlandelijke adoptie.
- Inspectie Jeugdzorg. (2009). Aandacht voor matching: Bemiddeling door Stichting FLASH, vergunninghouder interlandelijke adoptie
- Joop. (2010). Gelijkheid man-vrouw in Sri Lanka beter dan in Nederland. Geraadpleegd van <https://joop.bnnvara.nl/nieuws/gelijkheid-man-vrouw-in-sri-lanka-beter-dan-in-nederland>
- Just Landed. (z.d.). Social and family life. Everyday life for Sri Lankans. Geraadpleegd van <https://www.justlanded.com/english/Sri-Lanka/Sri-Lanka-Guide/Culture/Social-and-family-life>
- Kurian, R., & Jayawardena, K. (2014). Persistent patriarchy: Women workers on Sri Lankan plantations. EUR-ISS-CIRI
- Laws of Sri Lanka. (2014). Adoption of Children Ordinance. Geraadpleegd van <https://www.srilankalaw.lk/Volume-I/adoption-of-children-ordinance.html>
- Leach, E. R. (1960). *Aspects of Caste in South India, Ceylon, and Northwest Pakistan*.
- Ministerie van Justitie. (2008). Kwaliteitskader vergunninghouders interlandelijke adoptie. Geraadpleegd van https://adoptie.nl/wpcontent/uploads/2017/03/2008_Kwaliteitskader_interlandelijke_adoptie1.pdf
- Ministerie van Veiligheid en Justitie. (2012). Adoptie Trends en analyse. Statisch overzicht interlandelijke adoptie over de jaren 2007 tot en met 2011. Geraadpleegd van https://adoptie.nl/wp-content/uploads/2017/03/Trends_en_analyse_2007__2011.pdf
- Ministerie van Veiligheid en Justitie. (2013). Adoptie Trends en analyse. Statisch overzicht interlandelijke adoptie over de jaren 2008 tot en met 2012. Geraadpleegd van https://adoptie.nl/wp-content/uploads/2017/03/Adoptie_trends_en_analyse_2013.pdf
- Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2018). Adoptie trends en analyse. Statisch overzicht interlandelijke adoptie over de jaren 2013 tot en met 2017. Geraadpleegd van <https://adoptie.nl/wpcontent/uploads/2017/03/2013-2017-Trends-en-analyse-interlandelijke-adoptie.pdf>
- Ministry of Woman & Child Affairs - Government of Sri Lanka. (z.d.). Foreign Adoptions. Geraadpleegd van <http://www.childwomenmin.gov.lk/institutes/dep-probation-and-child-care-services/probation>
- Nederlandse overheid. (1995). Tractatenblad van het Koninkrijk der Nederlanden.
- Nederlandse overheid. (2018). Kamerstuk 31265. Geraadpleegd van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31265-64.html>
- Peiris, G. (2001). Poverty and Entitlement Dimensions of Political Conflict in Sri Lanka: A Bibliographic

- Peiris, G. H., & Arasaratnam, S. (2019a). Demographic trends. *Encyclopaedia Britannica, inc.* Geraadpleegd van <https://www.britannica.com/place/Sri-Lanka/Demographic-trends#ref24284>
- Peiris, G. H., & Arasaratnam, S. (2019b). Growth of nationalist power. *Encyclopaedia Britannica, inc.* Geraadpleegd van <https://www.britannica.com/place/Sri-Lanka/Growth-of-nationalist-power>
- Peiris, G. H., & Arasaratnam, S. (2019c). Industry. *Encyclopaedia Britannica, inc.* Geraadpleegd van <https://www.britannica.com/place/Sri-Lanka/Industry>
- Survey. Conflict Research Unit: Netherlands Institute of International Relations Clingendael.
- SAP Advocaten. (2018). Adopties uit Sri Lanka: de verhouding tussen overheid en Flash. Geraadpleegd van <https://www.sapadvocaten.nl/adopties-sri-lanka-verhouding-overheid-en-stichting-flashdeel-3-4/>
- Schouten, A. (2019). Persoonlijk interview met directeur Nederlandse Adoptie Stichting op 12 november 2019.
- Shanmugam, G. (1999). Rebuilding Lives: a new beginning - war widows and their children. *Save the children, Norway*
- Somasundaram, D. (2013). Parallel Governments: Living Between Terror and Counter Terror in Northern Lanka (1982–2009) *Journal of Asian and African Studies.*
- Sri Lanka Family Project. (z.d.). Over ons. Geraadpleegd op <http://www.srilankafamilyproject.com/Home/About>
- Stichting Adoptievoorzieningen. (z.d.). Verenigingen voor geadopteerden. Geraadpleegd van <https://adoptie.nl/adoptie/organisaties-en-links/verenigingen-voor-geadopteerden/>
- Stichting FLASH. (1991). Brief Stichting FLASH aan alle echt)paren die op de definitieve wachtlijst staan. Van 9 september 1991.
- Stichting FLASH. (1992). Verslag van de bespreking ten kantore van de Stichting FLASH te nijmegen van 14 september 1992.
- Stichting Interlandelijk Geadopteerden. (z.d.). Missie, visie en doelstellingen. Geraadpleegd van https://www.geadopteerd.info/watissig/#.XcLXTi1x_Y
- The Women's International Perspective. (2013). Dowry tradition prevails in Sri Lanka, preys on women. Geraadpleegd van <http://thewip.net/economy/dowry-tradition-prevails-in-sri-lanka-preys-on-women/>
- Treur, B. (2019). Persoonlijk interview met directeur Kind en Toekomst op 14 oktober 2019.
- Tros Aktua. (4 januari, 1983). Titel onbekend. Geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=KZO75e2TDlo&t=765s>
- UNICEF. (1998). School-aged children in Jaffna District. *UNICEF/SC UK*
- UNICEF. (2000). The two faces of education in ethnic conflict: Towards a peacebuilding education for children. Geraadpleegd van <http://www.unicef-irc.org/publications/>
- UNICEF. (2007). Out of Sight, Out of Mind. Geraadpleegd van https://issuu.com/lpsl/docs/voluntary_residential_institutions_for_children_sl
- United Adoptees International. (z.d.). Over ons. Geraadpleegd van <http://www.unitedadoptees.org/nl/>
- Van Rossen, S. (2019). Persoonlijk interview met schrijfster boek: Verdriet van Sri Lanka, op 24 oktober 2019.

Van Rossen, S., & Ambaum, M. (2018). *Het verdriet van Sri Lanka*. Steyl: Uitgeverij Brónsgreun.

Visum Buitenland. (z.d.). Algemene informatie Sri Lanka - Geschiedenis. Geraadpleegd van <https://visumbuitenland.nl/sri-lanka/algemeen>

Wereldkinderen. (1987). *Wereldkinderen tijdschrift* 6,1

Women Living Under Muslim Laws. (2008). Dossier 29: Human Rights & Gender Equility. Geraadpleegd van <http://www.wluml.org/sites/wluml.org/files/import/english/pubs/pdf/dossier29/dossier29en.pdf>

Worldatlas. (z.d.). Religious Beliefs in Sri Lanka. Geraadpleegd van <https://www.worldatlas.com/articles/religious-beliefs-in-sri-lanka.html>

World Economic Forum. (2006). *The Global Gender Gap Report*. Geraadpleegd van http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2006.pdf

World Economic Forum. (2017). *The Global Gender Gap Report*. Geraadpleegd van http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2017.pdf

Yale Global Health Review. (2016). *The Unseen Consequences of War: Responding to Sri Lanka's Mental Health Burden*. Geraadpleegd van <https://yaleglobalhealthreview.com/2016/12/21/theunseen-consequences-of-war-responding-to-sri-lankas-mental-health-burden/>

Yehuda, R., Halligan, S.L., & Grossman, R. (2001). Childhood trauma and risk for PTSD: Relationship to intergenerational effects of trauma, parental PTSD, and cortisol excretion. *Psychopathol Development and Psychopathology*.

Zembla. (20 september, 2017). *Adoptiebedrog 2*. Geraadpleegd van <https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/adoptiebedrog-deel-2>

Zembla. (28 maart, 2018). *Adoptiebedrog 3*. Geraadpleegd van <https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/adoptiebedrog-iii>